

Dušan Šlosar: Otisky*

Bohemista univ. prof. dr. Dušan Šlosar působil po léta na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a zabýval se zejména historií češtiny a dialektů. Kromě vysoce ceněných monografií o slovtvorném systému našeho jazyka uveřejnil dlouhou řadu studií a statí s lingvistickou problematikou. Široké veřejnosti je znám jako autor dvou populárně naučných publikací, totiž knížek *Jazyčník* a *Tisíciletá*. K nim letos přibýly *Otisky*. Jde o soubor šedesáti abecedně seřazených krátkých příspěvků o různých slovech, v nichž se najdou otisky – svědectví o jejich původu a historii.

Výklady o původu slov, výklady etymologické, patří nepochybně k nejzajímavější čtbě z celé lingvistiky, v etymologických slovnících se dá číst jako v beletrii. Když k tomu připočteme osobitou Šlosarovu formu (krátké stránkové, maximálně dvoustránkové eseje), přesné formulace, nejednu vtipnou poznámku, humornou aktualizaci, dokonalý styl, dostáváme čtbu, u které se člověk poučí, ale zároveň se ani vteřinu nenudí. Je třeba zdůraznit, že Šlosarův beletristický styl nikde není na úkor přesnosti.

Jen zřídka autor píše o jediném slově, většinou se v jeho člancích vychází z pojednání o původu a historickém vývoji nějakého výrazu a k němu se připojuje výklad o jeho zařazení do obecných vývojových souvislostí. Čtenář se doví, odkud jsme nějaké slovo přejali (např. slovo *žůžo* z romštiny, slovo *muškát* z arabštiny, slovo *varhany* prostřednictvím němčiny z latiny, u *loutny* jde o výpůjčku z němčiny, u *melouch* zase z jidiš), ale navíc zde najde obecnější informaci o přejímání z příslušných jazyků, a to jak o přejitých dávných, tak o těch nejnovějších. V knížce se počítáme také o slovech z brněnského argotu, z tzv. plotny, např. *hokna*, *bomzovat*, *špíznot*, ale i o slovech zděděných z praslovanštiny (*housle*, *buben*) a z nářečí (*koště*, *haluška*).

U těch posledně jmenovaných Šlosar informuje i o jejich geografickém rozšíření; nejnovější nářeční difference nachází např. u slova *biják* (Čechy) x *kino* (Morava), *divan* x *otoman*.

Mohu vás ujistit, že při čtbě každý zažije nejedno překvapení. Kdo by to řekl, že slova

štěstí, *smrt*, *zboží* mají něco společného, totiž stejnou předponu, která jim dodává význam něčeho příznivého? Dovídáme se, že *smrt* byla původně označením šťastné hodinky smrti, na rozdíl od slova *mor*, označujícího nešťastný konec života, slovo *štěstí* mělo význam příznivý úděl, výraz *zboží* (původně v podobě *sbožie*) znamenalo majetek přinášející dobro. Každé heslo zpracované v knížce je zajímavé, a to zejména tím, že v něm autor odhaluje často i složitě cesty slov do naší mateřštiny (např. z latiny přes němčinu) a případný proces jejich modifikace (např. *Řezno* jsme vytvořili komplikovanými hláskovými procesy z *Regina*).

Upozorňuji zde aspoň na slovo *melouch* (zde je vypsán celý proces přejímání z jidiš a z hebrejštiny), na slovo *kamélie* (podle brněnského rodáka jezuitu G. J. Camela), na výraz *pralinky* (podle kuchaře francouzského maršála du Plessis-Praslina), na slovo *výfuk* (překladem německého technického termínu), na jméno slavného závodníka *Loudy*, vlastně *Loudy* aj.

Jsem si jist, že při čtbě Otisků nikdo nebude zívát, každý se bezbolestně poučí. Knížka je opravdu čtivá a mohu ji odpovědně všem doporučit.

J. BALHAR

* Dokořán, Praha 2006, S. 116

Études romanes de Brno, ročník 2005 (L26)*

Sborník *Études romanes de Brno*, ročník 2005, obsahuje dvanáct studií věnovaných již tradičně nejrůznějším oblastem románských jazyků a literatur. Celá polovina z nich se zaměřuje na lingvistické problémy francouzského jazyka. V druhé polovině článků pak nalezneme dva z oboru francouzské literatury a po jednom z italské a španělské literatury i z italské a španělské jazykovědy.

Úvodní článek Petra Kylouška se jmenuje prostě: *Jiří Šrámek*. Vychází u příležitosti 70. narozenin tohoto významného profesora francouzské literatury, uznávaného specialisty zvláště v oblastech fantastické literatury období romantismu a nového románu. Jeho přínos pro zdejší katedru románských jazyků, ale